

Kommentatorserien:

Den europæiske afhængighedserklæring

Af Erik Holm

1. 1776, ikke 1787
2. Erklæringen
3. Med 11 års forsinkelse

1. 1776, ikke 1787

Usikkerheden breder sig, ikke blot i Danmark, men også i store dele af EU, om den skæbne som det fremlagte forslag til en forfatningstraktat for unionen vil lide i de kommende måneder. En ting er at det nu udsættes for en ganske hård behandling på den igangværende konference for at kunne tilfredsstille forskellige regerings ambitioner om indflydelse på beslutningsprocessen. Noget andet, og for så vidt endnu væsentligere, er om resultatet af denne konference vil blive ratificeret af samtlige medlemslande. I adskillige lande skal der afholdes en folkeafstemning herom, og det anser mange politikere for at være en særdeles risikabel affære. Tænk hvis forfatningen/traktaten forkastes!

Den dybe ironi, der ligger i at demokratiske politikere anser en folkeafstemning for en risiko, skyldes det forhold at de samme politikere ikke har været i stand til at overbevise et markant flertal af deres vælgere om nødvendigheden af at det europæiske fællesskab, EF, som har udviklet sig med så stor succes i løbet af et halvt århundrede, faktisk skal resultere i en union, EU, en overnational konstruktion. Mange kan ikke indse at det skulle være nødvendigt. Må vi virkelig opgive forestillingen om en suveræn nationalstat?

Den demokratiske debat om Europa er ved at køre af sporet fordi den er blevet hægtet op på ord som "union" og "forfatning", der umiddelbart må virke truende på nationalstaten. De leder tanken hen på et 'Europas Forenede Stater' efter amerikansk forbillede - ligegyldigt hvor meget politikerne forsikrer at det ikke er en sådan statsdannelse man har til hensigt at opbygge.

I stedet for at indkalde et konvent – også dette ord leder tanken hen på Philadelphia 1787 – til at udarbejde en forfatningstraktat, burde man have tænkt på det helt centrale politiske dokument som i Amerika blev fremlagt elleve år tidligere, nemlig den amerikanske uafhængighedserklæring fra 1776. Det er et spejlbillede heraf der er brug for - et spejlbillede hvor begreberne vendes om og "uafhængighed" erstattes med "afhængighed".

Regeringscheferne, det Europæiske Råd, burde for elleve år siden i 1992 i Maastricht have sat sig sammen for at udarbejde en "europæisk afhængighedserklæring", der forklarede borgerne hvorfor det var nødvendigt at bryde med det traditionelle politiske mønster i Europa.

I et lidt arkaisk sprog (for at knytte tankegangen så tæt til et spejlbillede af Thomas Jeffersons kloge ord som muligt) kunne en sådan erklæring have lydt:

2. Erklæringen

"Når det i de menneskelige hændelsers forløb bliver nødvendigt for en nation at oprette politiske bånd, som vil knytte den til andre nationer for derved at fastholde de værdier, som disse nationer er fælles om blandt Jordens magter, og som de agter at opretholde over for det tryk som naturens og verdens gang øver på dem, kræver en sømmelig hensyntagen til menneskehedens og folkenes meninger, at disse nationer redegør for de grunde, der driver dem til sammenslutning."

"Vi blandt de europæiske nationer regner disse sandheder for selvindlysende: at vore nationer er ligeværdige; at deres historie har skabt grundlag for visse umistelige rettigheder; at blandt disse er retten for vore folk til liv, frihed og stræben efter lykke; at vore nationer blandt vore folk har indrettet regeringer, som sikrer disse rettigheder, og som hidleder deres sande myndighed fra vore folks samtykke; at disse principper i historiens løb er blevet udmøntet i politiske værdier, og blandt disse er retten til en demokratisk styreform, som respekterer retssikkerheden, og retten til et økonomisk system som, baseret på markedsøkonomi, tilstræber social balance og tryghed; at nårsomhelst nogen styreform blandt vore nationer virker ødelæggende for disse værdier og formål, har vor sammenslutning ret til at ændre eller udelukke dette styre fra vort fællesskab, indtil et nyt styre grundlagt på de fælles europæiske værdier synes rimeligst at kunne bringe dette folk sikkerhed og lykke."

"Forsigtighed vil naturligt påbyde, at styreformer, der i vore nationer længe har været i kraft, ikke bør indskrænkes af lette og flygtige grunde; al erfaring har da også vist, at nationen og dens folk er mere tilbøjelig til at tåle, så længe onderne er tålelige, end til at afstå retten til selv at genoprette en styreform, som respekterer de europæiske værdier. Men når en lang række misbrug og overgreb, der ufravigeligt følger det samme mål, bevisliggør en plan om at tvinge en nation under despoti og elendighed, er det dette folks ret at kunne påkalde den europæiske sammenslutnings pligt til at bistå det med at kaste et sådant styre fra sig og skaffe nyt værn for dets fremtidige sikkerhed."

"Således har disse nationer længe forgæves søgt at opretholde eller tilegne sig deres fulde suverænitet, og således står de nu foran den tvingende nødvendighed at ændre denne tilstræbte regeringsform. Gennem årtier, for nogle gennem århundreder, har Europas nationer været karakteriseret ved ufravigelige bestandige krigeriske overgreb og gensidig økonomisk forulempning, som alt har resulteret i ufred nationerne imellem og ulykke for vore folk. Til bevis for dette skal forelægges nogle af disse kendsgerninger og nogle af de alvorlige udfordringer, som kommende generationer står overfor, og som driver vore nationer til sammenslutning."

3. Med 11 års forsinkelse

På dette sted i den amerikanske erklæring opregnes et langt synderegister over det britiske styres ugerninger over for det amerikanske folk. Det skulle ikke være svært at opregne mange ugerninger, som de europæiske nationer har udøvet mod hinanden i de sidste hundrede år og dertil lægge de udfordringer, såvel politiske som økonomiske, som det ny århundrede stiller dem over for. Herefter kunne erklæringen slutte med at fastslå ”at vi, som europæiske nationer, erkender at være gensidigt dybt afhængige såvel politisk som økonomisk; at vi, for at fastholde de fælles værdier som trods fejl og mangler karakteriserer vor samfundsform i dens forskellige udtryk, i fællesskab vil føre krig, slutte fred, indgå forbund, drive handel og foretage alle andre handlinger og afvikle statsanliggender med respekt for hinandens nationale identitet og traditioner.”

*

Ord af denne karakter ville gøre det klart, at den Europæiske Union har det helt dominerende formål at etablere et sikkerhedsfællesskab, en politisk union, som kan garantere opretholdelsen af fred og frihed i Europa. Det var det, som europæerne i øst og i vest havde behov for at høre i 1992 for elleve år siden, mere end planen om en økonomisk og monetær union. Og det er et behov, de stadig har, når man betragter udviklingen, hvad enten det er i Serbien eller i Italien.

Det er i en sådan erkendelse at man finder svaret på spørgsmålet: Hvorfor Europa? ”Sømmelig hensyntagen til menneskehedens og folkenes meninger” kræver at politikerne kommer med det i et enkelt og forståeligt, moderne sprog. Først når en sådan erkendelse har rodfæstet sig i brede kredse af Europas folk, vil det være muligt med borgernes samtykke at udforme en forfatning som unionen kan basere sig på.

Erik Holm (f.1933) er cand.polit. og ph.d. i statskundskab. Han arbejdede som økonom for The International Monetary Fund (IMF) i 1960erne og som rådgiver i europæiske og internationale økonomiske spørgsmål for statsministeren i 1970erne. Fra 1982-87 var han chefrådgiver for EU-kommissionen. Siden 1989 har han været formand for den London-baserede Eleni Nakou Foundation. Han har skrevet bl.a. ”The European Anarchy”, der udkom i 2001.